

визначити дійсно бажаний для кожної сторони результат. Проте, варто констатувати, що доки правова свідомість суспільства не почне змінюватися, не буде змінюватись і динаміка кількості судових рішень з цього питання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України, 2003. (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Рішення у справі № 2030/2-96/11 [2011]. Первомайський міськрайонний суд Харківської області. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/17595381>
3. Рішення у справі № 2-642/11 [2011]. Калінінський районний суд міста Донецька. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/16763455>
4. Рішення у справі № 2-4103/2007 [2007]. Фрунзенський районний суд міста Харкова. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/2777199>

Ложко Катерина Василівна,

*студентка 4 курсу факультету прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Адаховська Н.С.*

САМОЗАХИСТ ЯК ФОРМА ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Інтереси особистості, права і свободи людини і громадянина є невід’ємним елементом, що забезпечується та гарантується Конституцією України, які дотримуються та реалізуються на шляху побудови правової держави. Але як би суспільство не прагнуло до ідеалу правової держави, все ж залишається проблема порушення прав та інтересів. У сучасному житті правопорушення – це явище, що зустрічається доволі часто і торкатися воно може безпосередньо цивільних правовідносин, адже виникнення цивільних правовідносин не завжди ґрунтується на рівності учасників цих відносин, свободі договору, недопустимості втручання сторонніх у приватні справи, забезпечення відновлення порушених прав, захист їх у судовому порядку. Виходячи з цього можна сказати, що проблема самозахисту цивільних прав є доволі актуальною на сьогоднішній день.

В умовах сучасного політико-правового розвитку держави актуальним є право на захист передбачене, перш за все, ст. 55 Конституції, адже нормальний цивільний оборот передбачає забезпечення функціонування ефективного механізму захисту [1]. Стаття 19 Цивільного Кодексу визначає, що особа має право на самозахист свого цивільного права та права іншої особи від порушень і протиправних посягань [2]. Сучасні правові тенденції пов’язують дієвість механізму захисту з його оперативністю. Особлива увага приділяється

дослідженню питання самозахисту цивільних прав, як неюрисдикційної форми захисту, яка полягає в певних діях учасників цивільних правовідносин, без звернення до компетентних органів.

Інститут самозахисту є відносно новим для українського законодавства, тому багато науковців присвятило час дослідженню цього питання. Проблеми самозахисту в науковій літературі досліджувалися: Є. О. Харитоновим, О. О. Підпригора, О. С. Йоффе, Ю. Г. Басіним, Г. А. Сverdlichem, З. В. Ромовською.

Для самозахисту як способу захисту цивільних прав характерним є те, що особа захищає свої цивільні права та інтереси самотужки, своїми власними діями. Іншими словами, це захист без звернення до суду або іншого органу, який здійснює захист цивільного права. Відокремлюють дві форми: юрисдикційну і неюрисдикційну. Якщо з юрисдикційною все зрозуміло, то неюрисдикційна характеризується конкретно самостійною діяльністю особи або організації. Тобто, самозахист цивільних прав не є способом, а є формою.

Право на самозахист слід розглядати як можливість застосування особою у випадку порушення суб'єктивних цивільних прав та інтересів засобів протидії, які не заборонені законом. Ознаками самозахисту є:

- 1) Самозахист здійснюється, якщо порушення суб'єктивного права вже відбулося і продовжується, чи проти наявного посягання на права й інтереси уповноваженої особи.
- 2) Самозахист здійснюється силами самої особи без звернення до органу влади та посадових осіб;
- 3) Неможливість позбавлення особи права на здійснення самозахисту.
- 4) Самозахист не повинен виходити за межі дії, необхідних для припинення порушення і повинен відповідати за розміром порушення. [З с. 101-105]

Проаналізувавши наукову літературу можна сказати, що є певні питання, щодо яких не існує єдиної думки. Це питання, які стосуються суб'єктів, об'єктів, заходів самозахисту, підстав виникнення, меж здійснення. Така неоднозначність виникає тому, що класифікуючи форми захисту дослідники покладають в основу абсолютно різні критерії. На їх думку, самозахист – це не тільки форма, але і спосіб. З тією різницею, що в ЦК України є перелік способів захисту, але переліку способів самозахисту в законі немає. Ця прогалина потребує усунення. Тому зразковий їх перелік необхідно привести окремо в статті ЦК про самозахист відповідним чином змінивши редакцію вказаної норми.

Доволі поширеною є класифікація на превентивні, та оперативні форми. Превентивна форма – це така форма захисту, за якої протиправний вплив

попереджається. Оперативна ж – це безпосередні дії під час посягання на певне право.

Проте, на мою думку, важливішим було б розглянути межі самозахисту. Де ж закінчується самозахист, та починається самоуправа і самосуд? З. В. Ромовська говорить, що самоуправство – це прояв особистого свавілля, коли особа діє на власний розсуд, всупереч порядку вирішення певного питання, що встановлений законом або договором. Захист особою свого права за допомогою самоуправства не можна вважати самозахистом. [4, с. 91]. Самосуд – протиправне застосування до особи, яка вчинила правопорушення, засобів фізичного покарання, самочинної розправи. Особа, яка вчинила самосуд над порушником своїх прав чи прав членів своєї сім'ї, сама є правопорушником. Самосуд також не є способом самозахисту. На відміну від самоуправства та самосуду, дії визначені статтею 19 ЦК є правомірними [2].

Оскільки самозахист власних цивільних прав є правомірною дією, спричинення самозахистом шкоди відповідно до ст. 1169 ЦК виключає відповідальність за нанесену нею шкоду [2]. Певним недоліком чинного законодавства є те, що, самозахист отримав певну перевагу відносно можливості відшкодування заподіяної шкоди, тобто, створені всі умови для визнання самостійних дій, направлених на припинення неправомірної поведінки, зловживанням правом.

Отже, можна сказати, що дуже важливо чітко визначати межу, за якою замість захисту свого права, відбувається перевищення меж необхідної оборони, що призводить до утиску прав іншої особи. Право на самозахист – це можливість учасників цивільних правовідносин при порушенні цивільного права чи інтересу застосувати певну протидію, що не заборонена законом і не суперечить моральним засадам суспільства та спрямована на попередження або припинення цього. Право на самозахист блага є природним правом людини. Це є певна новела в українському законодавстві. Потребують певного перегляду та покращення норми, що стосуються загальних положень про право на самозахист, норми, спрямовані на визначення конкретних меж самозахисту. Аналіз робіт науковців щодо цього питання свідчить про те, що на сучасному етапі діюче законодавство потребує змін як з практичної, так і з теоретичної точки зору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28.06.1996 року № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#n4191>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>

3. Харитонов Є.О., Старцев О.В. Цивільне право України. Підручник. Вид. 2, перероб. і доп. К.: Істина, 2007. 816 с.

4. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Загальна частина. Академічний курс: підручник. Київ: Атіка, 2015. 560 с.

*Локайчук Валерія Дмитрівна,
студентка 4-го курсу факультету прокуратури та слідства (кримінальної
юстиції) Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Адаховська Н.С.*

РОЗМЕЖУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ПОСТАВКИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ТА ГОСПОДАРСЬКИМ КОДЕКСАМИ

Поставка, як різновид договору купівлі-продажу є однією з найбільш використовуваних договірних конструкцій у сфері цивільно-правових відносин. Разом з тим, з моменту прийняття Цивільного та Господарського кодексів України і до сих пір не усунуто суперечностей між правовим регулюванням договору поставки цими законодавчими актами, що не сприяє швидкому розв'язанню спірних ситуацій, які виникають при їх укладанні та виконанні.

Так, наразі розмежування норм Цивільного та Господарського кодексів щодо договору поставки можна проводити:

1) визначенням договору поставки. Відповідно до ч. 1 ст. 712 ЦК України, за договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму [3]. Але чинний ГК України закріплює інше поняття договору поставки: згідно з ч. 1 ст. 265 за договором поставки одна сторона – постачальник зобов'язується передати (поставити) у зумовлені строки (строк) другій стороні – покупцеві товар (товари), а покупець зобов'язується прийняти вказаний товар (товари) і сплатити за нього певну грошову суму [1]. Варто звернути увагу, що дана дефініція майже співпадає від поняття договору купівлі-продажу.

2) суб'єктивним складом договору поставки. Так у ч. 3 ст. 265 ГК України, визначено, що сторонами договору поставки є суб'єкти господарювання, які визначені у п.1 ч.2 ст. 55 ГК, та до яких відносяться: господарські організації та фізичні особи підприємці. Однак, ЦК України визнає сторонами договору лише суб'єктів підприємництва, звужуючи це коло суб'єктів за рахунок виключення суб'єктів некомерційного господарювання.